

שבועת אסף הרופא *

וזאת הברית, אשר כרת אסף בן ברכיהו ויוחנן בן זבדא עם תלמידיהם, וישביעום בדברי האלה:

אל תצודו (תצדו) להמית כל נפש במשתה העקר; ואל תשקו אשה הרה לזנונים להפיל; ואל תחמדו כל יפי תואר בנשים לנאפה בהן; ואל תגלו את סוד אדם אשר האמין לכם; ואל תקחו כל כופר לחבל ולהשחית; ואל תקשיחו לבב מלחמול על דל ואביון לרפא; ואל תאמרו על טוב רע ועל רע טוב; ואל תלכו בחוקות המכשפים לחבר, ולנחש, ולכשף, ולהפריד איש מאשת חיקו או אשה מאלוף נעוריה; ולא לחמוד כל הון וכל כופר לעזרת אות זימה; ולא להתעזר בכל עבודת אלילים לרפא בהם; ולא להבטיח בכל דברי עבודתם לרפאות, כי אם לשקץ ולתאב ולשגוא את כל עובדיהם והבוטחים בהם והמבטיחים בהם, כי כולם תוהו ולא מועילים, כי אין המה ושעירים רוחות מתים המה — את פגריהם לא יושיעו ואיך יוכלו להושיע את החיים?

ועתה בטחו בה' אלקיכם, אֵל אמת, אֵל חי, כי הוא הממית והמחיה, המוחץ והרופא, המלמד לאדם דעת וגם להועיל, המוחץ בצדק ובמשפט, והרופא בחסד וברחמים, לא יבצר ממנו כל מזימות ערמה, ואין נסתר מגד עיניו; המצמיח צמחי רפואות, והשם בלב חכמים תושיה לרפא ברוב חסדיו ולספר נפלאות בקהל רבים, לדעת כל חי כי הוא עושהו ואין בלעדיו מושיע. כי הגויים בוטחים אל עזביהם, אשר לא יושיעום ממצוקותיהם ולא יצילום מצרותיהם, כי תוחלתם ותקותם אל המתים. על כן נאה לכם להבדל מהם ולשטות ולרחוק מכל תועבות גלוליהם ולדבקה בשם ה' אלקי הרוחות לכל בשר, ובידו נפש כל חי להמית ולהחיות ואין מידו מציל. זכרוהו בכל עת ודרשוהו באמת וביושר ובתם־דרך, למען תצליחו בגל מעשיכם ויתן לכם עזרה להצליח בידכם והייתם מאושרים בפי כל בשר. ויוצחו הגוים את אליליהם ועזביהם ויתאו לעבוד את ה' ככם כי יכירו כי תוהו מבטחם ולריק יגיעם, כי ישועו אל אל לא ייטיב ולא יושיע.

ואתם חזקו ולא ירפו ידיכם, כי יש שכר לפעולותיכם וה' עמכם בהיותכם עמו. אם אתם את בריתו תשמרו, ובחוקותיו תלכו לדבקה בהם, ונחשבתם לקדושי בעיני כל בשר, ויאמרו אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלקיו. ויענו תלמידיהם ויאמרו: כל אשר הוכחתם אותנו וצויתם עלינו נעשה, כי מצות התורה היא ועליונו לעשותה בכל לבבנו ובכל נפשו ובכל מאודנו, לעשות לשמוע ולא לבטות ולא לסור ימין ושמאל. ויברכום בשם אֵל עליון קונה שמים וארץ.

ויסיפו עוד להעיד בהם ויאמרו עליהם: הגה ה' אלקים וקדושי ותורתו עדים בכם, אשר תהיו יראים אותו לבלתי סור ממצוותיו וללכת בחוקותיו וביושר לב;

* (השבועה פורסמה לראשונה בגרמנית לפי כתב־יד אוקספורד:

L. Duker, Monatschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentum, 8:201, 1859.

וקא לנטות אחרי הבצע לעזור הנף על דם נקי; ולא למסוך סם המות לכל איש ואשה להמית רעהו; ולא להגיד בעקריהם ואף לא למסרגו לכל אדם, ולא להסיח בכל דבריו; ולא לתת דמים בכל מלאכת רפואות; ולא לצדות לעורר מחלה על נפש אדם, ולבלתי תת מום באדם למהר ולהבקיע בשר אדם בכל ברזל או במכות אש, עד אשר יבחן פעמיים ושלש — אז תתנו עצתכם. ולא תמשול בכס רוח רעה לרום עיניכם ולבכם; ואל תטורר נקמת כל איבה באדם חולה; ולא להחליף אמרתכם בכל שגא ה' אלקיניו לעשות, כי אם לשמור פקודיו ומצותיו ללכת בכל דרכיו, למען מצוא חן בעיניו להיות נקיים ונאמנים וישרים. כה הוכיחו והשביעו אסף ויוחנן את תלמידיהם.

תפילת יום-יום של רופא *

אל טוב ורחום! אתה יצרת בחכמתך את גוף האדם. כלים לרבבות הרכבת בו לעשות את פעלם בלי הרף, כדי לשמור עליו ולהזין אותו בשלמות היופי כבית-קיבול לחיי נצח. בלי חשק יפעלו בהשקט את פעלם, בסדר, בהתאמה ובמיוזג. אבל במקרה ששבירת החומר, או תאוות בלתי מרוסנות, יפסיקו את הסדר הנכון ואת השלמות, יבואו הכוחות לידי התנגשות והגוף עלול להתפורר ולשוב לעפר בראשית. או אז תשלח לאדם את מלאכיך מטיבי מעש, הלא הם המחלות, לבשר את הסכנה הקרובה לבוא ולהמריצו להתגונן מפניהם בעוד מועד.

את אדמתך, נהריך והריך ריווית בחמרי מרפא, להפיג את יסורי יצוריך ולמנוע משחית מהם. ולאדם נתת חכמה לפדות את גוף האדם, ולהכיר את פעולותיו, הן בסדריו המתוקנים והן המופרעים; וגם להוציא את חמרי התרופה ממקומות הימצאם, לחקור את תכונותיהם הטובות, לייצר אותם ולהשתמש בהם לפי מהות המחלה.

גם בי בחרה השגחתך הנצחית לשמור על חיי יצוריך ובריאותם, הנני עתה למלא את שליחותי. עזרני, א-ל רחום, בתפקידי הגדול והצליחני; כי בלעדי עזרתך לא יצליח האדם אף בקטון מעשיו. מלא את נפשי אהבה למקצועי וליצוריך, אל תתן לתאוות הבצע, התהילה והכבוד להתערב במפעלי; כי אלה הן שונאי האמת ואהבת האדם, ונא אל יטעוני בתפקידי הגדול לגמול טוב עם יצוריך.

חזק את כוחות גופי ונפשי ויהיו הם בכל עת נכונים לפעולה, בלי לאות, במקרה העשיר והעני, הטוב והרע, האוהב והשונא. תן לי לראות בחולה

* תפילה זו יוחסה לרמב"ם (ד"ר מורטון רובינס, ב„הרופא העברי“, משנת 1942). אכן, פרופ' י. ליבוביץ „דפים רפואיים“, כרך ג', חוב' א', אור ב', תש"ך, הוכיח שזו טעות. תפילה זו פורסמה לראשונה בגרמנית בכתב יד בקובץ, Deutsches Museum, Leipzig, 1738 תורגמה לעברית ע"י אברהם אייכל ב„המאסף“, כרך ו', שנת 1790, ובו מצויין שהתפילה נחתברה ע"י מרכוס הרץ (1803—1747), ותורגמה לעברית עפ"י בקשתו. התרגום המובא כאן נעשה מחדש ע"י פרופ' י. ליבוביץ מהמקור הגרמני.

וראה עוד: F. Rosner, Bull. Hist Med, 41:440, 1967

אף את האדם, כי אדם הוא! הן גם אתה יוצר את האדם ומקיימו, אם עשיר הוא או עני, אם טוב הוא ואם רע, אם הוא אותב או שונא. קיים בתוכי שכל בריא ופשוט, ששיג את הנוכחי ויתפוס אל-נכונה את המשוער. אל תתן לו לרדת עד שישגה במה שניתן לראות, גם לא להתנשא עד שיראה מה שאינו ניתן לראות, כי הגבול הוא עדין ושוטף באמנות הגדולה של הטפול בחיי יצוריק ובבריאותם.

מלא את לב החולים אמון בי ובאמנותי ושמיעה לעצתי. הרחק מעל ערש מדויהם כל רופאי אליל וכל צבא הקרובות, היועצות, והמטפלות המתחכמות; כי אלה הם עם אכזרי, אשר ביהירותם מכלים את המפעלים הטובים של אמנות הרפואה ולעתים קרובות אף גורמים מות ליצוריק.

כשאמנים חכמים ממני ירצו לתקן את דרכי ולהוכיחני, נא תן לרוחי לרחוש תודה להם ולהקשיב לדבריהם; כי היקף האמנות הוא גדול ואין אחד רואה מה שרואה חבירו. אבל אם יהירים חסרי חכמה יוכיחוני, נא חזק את רוחי כברזל באהבת האמנות ויעמוד בפניהם להגן על האמת כפי שהוא מרגיש בה, בלי להחשיב את גדולת מתנגדי ואת גילם; כי הפעם היותר הוא מות ומחלה ליצוריק.

האצל על רוחי נחת וסבלנות, עת שחברים זקנים ממני, המתגאים על רוב שנותיהם, ידחוני וילעגו לי ובלעג-שפתיים יחשבו לתקנני. תן לי להפיק תועלת מהטוב שבהם, כי הם יודעים לא מעט (ואם יחכמו, ידעו אף הרבה), גם מה שזר לי עד כה; אל אראה עלבון בגאותם, כי זקנים הם ואין הזקנה תריס בפני היצר — והלא אף אני מקוה להאריך ימים על האדמה לפניך, א-ל טוב ורחום.

חנני במידת ההסתפקות, רק לא באמנות הגדולה. אל תתן לעולם למחשבה שתתעורר בי, כאילו יש לי די בידיעות, אלא תן בי כוח זמן וחשק לתקן בלי הפסק את ידיעותי ולרכוש לי עוד ידיעות חדשות. האמנות היא גדולה, אבל גם תבונת האדם לא תדע גבול; תמיד היא שואפת להתקדמות. בידיעותי מאתמול יגלה רוחי היום שגיאות לרוב, ואת ידיעותי מהיום ימצא מחר מלאות תועה. א-ל טוב ורחום! אתה בחרת בי לשמור על יצוריק בחייהם ובמותם, הנני עתה למלא את שליחותי. חזקני בתפקידי הגדול הזה, כדי שיצליח, כי בלעדי עזרתך לא יצליח האדם אף בקטן מעשיו.

ואמרו, כי מלאכת הרפואה מכל מלאכות חשובה, כי היא מלאכה וחכמה ואל חכמת הטבע קרובה.

אחריכן קרא המבקש עם הרופא ספרי הרפואות ושימש עמו חולים. ויהי כאשר רצה להסדר ממנו, אמר לו: אדוני הרופא, צוני! אמר לו: שמור בריאותך בהשמרך מאכל אכילה גסה רק לשבעה, ובעובך עצלות היגיע.

(שם טוב אבן פלקירא, ספר המבקש, 1263).